

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
TOKAT TARİHİ VE KÜLTÜRÜ
SEMPOZYUMU
25-26 EYLÜL 2014 TOKAT
BİLDİRİLER

CİLT III

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Ali AÇIKEL
Yrd. Doç. Dr. Samettin BAŞOL
Yrd. Doç. Dr. Murat HANİLÇE
Yrd. Doç. Dr. Emel HİSARCIKLILAR

TOKAT-2015

Alevilik Çalışmalarında Arşiv Kayıtlarının Kullanımına Bir Örnek Olarak Kul Himmet Ocağı ve Görümlü Beldesi

Mustafa DAĞIDIR*

Özet

Anadolu Aleviliği ile ilgili yapılacak çalışmalarda inanç-dede ocaklarının ve bir kavram olarak inanç-dede ocağı kavramının bilinmesi sosyolojik açıdan bize daha sağlam bir temel sağlayacaktır. İnanç-dede ocakları dedelik ve taliplik statüleriyle Anadolu Aleviliğinin temelini oluşturmaktadır. İnanç-dede ocakları Anadolu Aleviliği içerisindeki inançsal pratiklerin, inançsal statülerin anlaşılmasında ampirik, somut bir düzlem oluşturmaktadır. Anadolu'da Alevilik inanç-dede ocakları vasıtasıyla örgütlenmiştir. Bir eren, bir derviş tarafından belli bir bölgede bir ocak kurulmuş, kurulan bu merkez etrafında ocağın etkinlik sahası oluşmuştur. Alevilik sözlü bir gelenektir. Ancak Osmanlı arşivlerinde Alevi inanç-dede ocaklarının yayıldığı bölgelerle ilgili birçok kayıt mevcuttur. Bu çalışmada Kul Himmet Ocağı örneği üzerinden inanç-dede ocakları merkeze alınarak arşiv kayıtlarının Alevilik çalışmalarında nasıl kullanılabileceği tartışılacaktır. Kul Himmet Ocağı'nın merkezi olan Tokat-Almus-Görümlü beldesi ve çevresiyle ilgili tarihsel veriler bölge tarihi açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, İnanç-Dede Ocağı, Kul Himmet Ocağı, Osmanlı Arşiv Kayıtları, Görümlü Beldesi.

Giriş

İçerisinde anlatılan olayların geçtiği zamandan daha sonraki süreçte yazıya geçirilen velâyetnameler¹, menakıpnameler hariç tutulursa, Alevi inancı genel olarak sözlü şekilde aktarılan bir geleneğe sahiptir. Velâyetnameler ve menakıpnamelerin dışında inançla ilgili temel esasların, kuralların yer aldığı buyruk² ki-

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tezli Yüksek Lisans Programı, Sosyoloji Bölümü öğrencisi. E.posta: dagidir@hotmail.com.

- 1 “Velâyetnameler bilim çevrelerince oldukça sade dille yazılmış, halk kitlelerine erenin hakkında bilgiler veren, gerçeküstü, olağandışı unsurların yer aldığı, yer-zaman mantığının aksadığı, dil ve anlatım mantığının zayıflık gösterdiği metinler olarak görülmektedir. Fakat tüm bu koşullara rağmen velâyetnameler Alevilik ile ilgili temel yazılı kaynaklardan biri olarak görülmeli, tarihsel-bilimsel bir etütle değerlendirilmelidir” (Kökel, 2013: 2).
- 2 Buyruk kitapları 16. yüzyılda Osmanlı Safevi mücadeleleri sırasında râfîzî kitaplar olarak adlandırılmış, toplatılmış ve yasaklanmıştır. Bu buyruk kitaplarının râfîzî kitaplar olarak adlandırılıp yasaklanması Alevi yazılı kültür geleneğinin oluşumunu olumsuz yönde etkilemiştir. Bu konuda Osmanlı arşivindeki mühimme defterlerindeki kayıtlar için bkz. Coşkun Kökel, Güvenç Abdal Ocaklıları-Tarihi Belgeler Cilt II, 1. Baskı, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, 2013, İstanbul.

tapları da Alevilikle ilgili temel yazılı kaynaklardır. Ancak bu yazılı kaynakların varlığına rağmen Alevilikle ilgili bilginin niteliği genelde sözlü bir temele dayanmaktadır. Alevilikle ilgili bilgimiz, Alevi toplumunun sözlü bir şekilde yaratıp günümüze aktardığı sözselsel birikimdir. Bu olgunun tarihsel ve sosyolojik sebepleri vardır.

Alevi toplumu hakkındaki bilgimizin sözlü bir özelliğe sahip olmasının birçok sebebi mevcuttur. Bu sebeplerin en önemlilerinden biri Alevi toplumunun söyleminden, bakış açısından, duruşundan dolayı egemen gücün, siyasal iktidarın, yönetici erkin, merkezin dışında çevrede yer almasıdır. Alevi toplumunun merkezin dışında, çevrede konumlanan bu duruşu merkezi gücün tepkisini çekmesine neden olmuştur. Merkezin tepkisi ve reaksiyonları Alevi topluluğunu izole bir şekilde yaşamaya itmiştir. Bu merkezleşmenin dışında oluşan izole yaşam tarzı, merkezleşmenin bir sonucu olan yazılı kültürün oluşmamasına sebep olmuştur. Alevi öğretisinin sözlü olarak aktarılmasının diğer bir nedeni de sır düşüncesidir. Özellikle inançla ilgili konuların yazıya geçirilmesi doğru bulunmamıştır. Bu biraz da Alevi toplumuna yönelik bakış açısıyla da ilgilidir.

Alevilikle ilgili bilgilerin sözlü özelliği, bu bilgiye daha az güvenilmesi, daha az itibar edilmesi sonucunu doğurmuştur. Alevilik hakkındaki bilgilerin sözlü olması, bu bilgilere şüphe duyulmasına sebep olmuştur. Ancak bir konunun yazılı olması onun doğruluğu için ölçüt müdür? Bugün birisi bir şey söylese, bu yazıya geçirilse, bin yıl sonra belge niteliği taşıyacağından dikkate alınsa, bu söylem gerçek olur mu? Bu sorular bilginin sözlü ve yazılı formlarının güvenilirliği ile ilgili ölçütlerin ne olması gerektiği açısından önemlidir. Yazılı kültür yazının bulunmasıyla ilintili olarak gelişen bir sürecin sonucudur. Yazılı bilgi de en az sözlü bilgi kadar sorgulanmalıdır. Ancak günümüzde yazılı bilgiye daha fazla itibar edilirken sözlü bilgiye şüpheyle bakılmaktadır. Alevilikle ilgili bilgiler de sözlü kültürle ilgili bu bakış açısından nasibini almaktadır. Ancak Alevi sözlü kültür geleneği sanıldığı kadar güvenilirliği az bir bilgi birikimi değildir. Alevilik hakkındaki sözlü bilgiyi baştan şüpheli ilan etmek yerine, çeşitli yollarla bu bilginin doğruluğunu denetlemek mümkündür.

Alevi toplumunda inançsal kurumsallaşmaya bağlı olarak ortaya çıkan inançsal statüler ve inançsal uygulamalar gündelik yaşamı etkilemektedir. Bilginin aktarılması süreci de bu toplumsal etkileşim ile ilintilidir. Alevilik inanç-dede ocakları, dedelik ve taliplik statüleri üzerinde durmaktadır. İnanç-dede ocakları, tekkeler, dergâhlar bir taraftan Alevi inanç statüleri ve inanç uygulamalarının taşıyıcılığını yaparken bir taraftan da Alevilik ile ilgili bilginin aktarımını yapmıştır. Tarihsel süreçte dedeler Alevi toplumuna inançsal ve sosyal açıdan önderlik etmiştir. Bilginin dolaşımının temel öznesi de dedeler olmuştur. Dedeler ve talipler arasındaki ilişki, Alevi toplumunda bilginin akışının yönünü de belirlemiştir. Dedeler, mensubu oldukları inanç-dede ocakları üzerinden kendilerine aktarılan bilgileri taliplerine aktarmak yoluyla inancın ve sözlü bilginin devamını sağlamıştır. Başta dedeler ve kâmil talipler tarafından sonraki kuşağa aktarılan bilgi-

leri Ehl-i beyt mensuplarının, On İki İmamların, yol ulularının, inanç-dede ocağı kurucularının, tarihi-karizmatik dervişlerin yaşamları ve inançla ilgili faaliyetleri oluşturmaktadır.

Alevilikle ilgili inanç-dede ocakları ve tarihi karizmatik kişilerce inançsal bir bağlam (cem gibi) içerisinde aktarılan sözlü bilgiye bir kutsiyet de atfedilmekte, bu yüzden bu bilgi dejenere olmadan nakledilebilmektedir. Tabir yerindeyse Alevilik hakkındaki sözlü bilgiler manevi bir fanus içinde kristalize edilerek korunmuş, inançsal ortamda aktarılmıştır. Diğer taraftan Alevi toplumunun merkez dışında oluşan izole ve kapalı durumu bilginin sağlıklı iletilmesini sağlayan başka bir etkidir. Dolayısıyla Alevilikle ilgili sözlü bilgiler aslında görüldüğü gibi güvenilirmez ve temelsiz değildir.

Alevi sözlü kültür geleneği içerisinde oluşan bilgileri denetlemenin bir yolu Alevi inançlı topluluklarla ilgili sosyolojik alan çalışmaları yapıp, bu çalışmalardan çıkan sonuçlarla Alevilik hakkındaki sözlü ve yazılı bilgileri karşılaştırmaktır. Yapılacak sosyolojik saha araştırmalarından çıkan sonuçların; Alevilik hakkındaki temel yazılı kaynaklar olan velâyetname³, menakıpname ve buyruk metinleri, Alevilikle ilgili sözlü bilgiler ve Alevilikle ilgili diğer yazılı kaynaklar ile karşılaştırılması Alevi sözlü geleneğini denetlemenin önemli bir yoludur. Diğer taraftan altı yüz yıl hüküm süren Osmanlı'nın, hazine-i evrak olarak da adlandırılan arşiv kayıtları Alevilikle ilgili sözlü verilerin teyidi ve tashihi için son derece önemlidir. Osmanlı arşiv kayıtlarını Alevilik bağlamında okumak ve değerlendirmek çok yaygın değildir, ancak çok dikkat çekici bir bakış açısı olabilir. Osmanlı arşiv kayıtlarının değerlendirilmesi sözlü bilgileri kontrol etmede ve somutlaştırmada önümüzü açacak bir yaklaşımdır. Osmanlı arşiv kayıtları dikkatle incelendiğinde Alevilikle ilgili sözlü bilgilerin karşılık bulduğu görülecektir⁴.

Kul Himmet Ocağı Ve Görümlü Beldesi Örneği

Osmanlı arşivindeki tahrir defterleri, mühimme defterleri, ahkam defterleri, şer'îye sicilleri, nâkibü'l eşrâfîk kayıtları (meşihat defterleri), hurufat kayıtları, nüfus defterleri ve temettuat defterleri Alevilik çalışmalarında başvurulabilecek

- 3 Velâyetnamelerdeki bilgilerle sözlü bilgilerin karşılaştırılmasına örnek olarak Hünkar Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi verilebilir. Bütün aşamalarında görev aldığım, dört yıl süren, 2013 yılında sekiz kapakta dokuz cilt olarak yayımlanan "Karadeniz Bölgesi Aleviliği, Güvenç Abdal Ocaklıları" adlı sosyolojik alan çalışmasındaki bazı tespitler sözlü bilgilerle yazılı kaynaklar arasında paralellikler olduğunu göstermektedir. Velâyetnamede yer alan, özellikle Güvenç Abdal ocaklıları tarafından "Dünya Güzeli" menkıbesi olarak da bilinen menkıbede Güvenç Abdal ve Hünkar Hacı Bektaş Veli arasında geçenler alan çalışmalarında görüşme yaptığımız kişilerce tarafımıza farklı versiyonlarıyla aktarılmıştır. Bu konuda bkz. Coşkun Kökel, Güvenç Abdal Ocaklıları-Tarihsel Süreç Cilt I, 1. Baskı, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, s. 36-49, 2013, İstanbul.
- 4 "Karadeniz Bölgesi Aleviliği, Güvenç Abdal Ocaklıları" adlı çalışmada; Gümüşhane-Kürtün-Taşlıca köyü merkezli Güvenç Abdal Ocağı'nın kurucusu Güvenç Abdal'ın sözlü kültürde Halil Derviş olarak anıldığı tespit edilmiştir. Osmanlı arşiv kayıtlarından ahkam defterlerinde de "Şeyh Derviş Halil" adı geçmektedir ve burada sözlü kültürde Halil Derviş olarak da bilinen Güvenç Abdal kastedilmektedir. Konuyla ilgili bkz. Coşkun Kökel, Güvenç Abdal Ocaklıları-Tarihi Belgeler Cilt II, 1. Baskı, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, s. 51, 55, 2013, İstanbul.

temel kaynaklardır. Burada can alıcı nokta ham arşiv verilerinin bir bölgede yaşamış Alevi nüfus için ne ifade ettiğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu bağlamda Kul Himmet Ocağı, ocağın tarihsel-inançsal merkezi olan Görümlü beldesiyle⁵ birlikte değerlendirilmiş ve kayıtlara⁶ ulaşılmıştır. Bu bildiri de Kul Himmet Ocağı ve ocağın merkezi Görümlü beldesi örneği üzerinden Osmanlı arşiv kayıtlarının Alevilik konusunda nasıl değerlendirileceğiyle ilgili bir bakış açısı sunulacaktır.

Anadolu Aleviliğinde her inanç-dede ocağının bir merkezi vardır. Bu merkez, 13. yüzyıldan itibaren Hacı Bektaş Veli'nin dergâhında yetiştirip Anadolu ve Balkanlar'ın farklı bölgelerine gönderdiği dervişlerin kurdukları tekkeler, ocaklardır.⁷ Her inanç-dede ocağı, bu tarihsel-inançsal merkezi temel alarak çevresinde bir etkinlik alanı oluşturmuştur. Bu etkinlik sahası içerisinde bir inanç-dede ocağına mensup dedeler ve taliplerin yaşadığı yerleşim birimleri yer almaktadır. Bir inanç-dede ocağının merkezi etrafında oluşan etkinlik sahası, merkezdeki tekke ile irtibatını diri bir şekilde devam ettirmiştir. Çünkü genel olarak bir inanç-dede ocağının merkezinde o ocağın dedeleri yaşamaktadır. Ancak sonradan ocağın merkezinden göç eden dedeler yeni dede yurtları da oluşturabilmiştir.

Kul Himmet Ocağı'nın tarihsel-inançsal merkezi de Görümlü beldesidir. Görümlü beldesinin eski adı Varzıl'dır. Görümlü beldesi Kul Himmet ocaklısı dede ve taliplerin yaşadığı tamamı Alevi inançlı olan bir yerleşim birimidir. Görümlü beldesinin tarihiyle ilgili sözlü gelenek vasıtasıyla günümüze ulaşan bilgilerle Osmanlı arşiv kayıtları bize ipucu vermektedir.

Görümlü beldesinin tarihinin ne kadar eskiye gittiğiyle ilgili araştırmacılardan bilimsel yardım alınmıştır. Sözlü veriler de dikkate alınarak Görümlü beldesinin tarihiyle ilgili görüş alış verişinde bulunulmuştur. Araştırmacıların yönlendirmeleri ve Güvenç Abdal Ocağı ile ilgili çalışmadan kalan tecrübeyle eldeki imkânlar ölçüsünde bir arşiv taraması yapılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı arşivinde Görümlü beldesi ile ilgili kayıt çıkabileceği düşünülen bölümlere bakılmıştır. Ancak yapılan taramada Varzıl ile ilgili kayda bölgeyle ilgili temettuat ve nüfus defterlerinde ulaşılmıştır.

Görümlü, Varzıl'ın yeni adıdır, dolayısıyla Osmanlı arşivinde Varzıl adıyla tarama yapılmıştır. Belge çevirilerinde Varzıl; Varsal, Varzallar, Varzıllar şeklinde de okunmuştur. Osmanlı arşiv kayıtlarına göre Varzıl, Sivas sancağının Tokat

5 Tokat-Almus-Görümlü beldesinin genel görüntüsünü veren bir fotoğraf Ekler'de verilmiştir.

6 "Bir İnanç-Dede Ocağı Merkezi Olarak Görümlü Beldesi ve Kul Himmet Ocağı'nın Sosyolojik Analizi" başlığı ile Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programı Sosyoloji Bölümü'nde hazırlamakta olduğum tez kapsamında Kul Himmet Ocağı'nın merkezi olan Görümlü beldesiyle ilgili Osmanlı arşiv kayıtları taranmış, bulunan belgeler Kul Himmet Ocağı ve Tokat bölgesi bağlamında değerlendirilmiştir. Bu kayıtların bulunmasında Osmanlı arşiv belgeleri alanında uzmanlığı bulunan öğretim görevlisi Murat Haniç, doktora öğrencisi Hasan Demirtaş ve Ali Çakır hocalarımızdan destek alınmıştır.

7 İnanç-dede ocaklarının merkezi olan yerleşim birimlerinde ilgili ocağa ait tekkeler bulunmaktadır. Bu tekkelerin vakıfları vardır ve bu vakıfların birçoğu Osmanlı arşiv kayıtlarına geçmiştir. Şahsımın da her aşamasında yer aldığı Karadeniz Bölgesi Aleviliği, Güvenç Abdal Ocaklıları ile ilgili çalışmada, Güvenç Abdal Ocağı'nın tarihsel-inançsal merkezi olan Gümüşhane-Kürtün-Taşlıca köyü ve köyde bulunan tekke ile ilgili birçok Osmanlı arşiv kaydına rastlanmıştır.

kazasının Kafirni nahiyesine bağlı gözükmektedir. Kafirni nahiyesi, bugünkü Tokat-Almus ilçesini ve çevresindeki köyleri içine almaktadır. Tokat'a ait 15. ve 16. yüzyıllarda tutulan beş adet tahrir defteri vardır.⁸ Bu defterlerde Kul Himmet Ocağı taliplerinin yaşadığı bazı köylerin adları yer almasına rağmen Varzıl'ın kaydına rastlanılmamıştır. Osmanlı arşivinde kronolojik olarak tahrir defterlerinden sonra tutulan avarız defterlerinde de Varzıl'ın kaydı bulunmamaktadır. Diğer taraftan araştırmacılar tarafından Tokat şer'îye sicillerinin içinde de Varzıl'ın kaydına rastlandığı, fakat bu defterler sayıca çok olduğu için hepsini taramanın uzun süreceği tarafımıza aktarılmıştır. Bu defterlerin bilimsel akademik mesaiye tabi tutulmuş olanları konu bağlamında taranarak çalışmaya dâhil edilmiştir.⁹ Görümlü beldesinde bulunan Kul Himmet Tekkesi'nin¹⁰ vakıf kaydı çıkabilir düşüncesiyle Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde araştırmacılar tarafından Tokat hurufat kayıtları da taranmış, ancak Varzıl'ın ve Kul Himmet Tekkesi'nin kaydı bulunmamıştır. Kul Himmet'in, peygamber soyundan gelmesi sebebiyle seyyid olduğuna inanıldığı için meşihat defterlerinin bir kısmına da bakılmış ve Kul Himmet ve Varzıl ile ilgili kayda rastlanılmamıştır.

Varzıl ile ilgili kayda yalnızca Kafirni nahiyesi nüfus defterleri¹¹ ve temettuat defterinde ulaşılmıştır. Varzıl'a ait temettuat defteri ve nüfus defterlerindeki belgelerin arşivden çıkarılması tarafımızdan olup çevirisi ilgili uzmanlar tarafından yapılmıştır.

Temettuat defterinde Varzıl kaydı Varzıllar şeklinde çevrilmiştir. Tokat kazası-Kafirni nahiyesi-Varzıl karyesi temettuat defterinde¹² Varzıl'da yaşayan nüfusun emlak ve mal kayıtlarına yer verilmiştir. Varzıl'ın temettuat defterinde 26 hanenin mal ve emlak kayıtları bulunmaktadır. Bu defterde kayıtlı olan kişilerin sülaleleri günümüzde hala Varzıl'da yaşamaktadır. Bu defterde dikkat çeken bir nokta vardır. Soyadı Şahin olan Kul Himmet Ocağı dedelerinin başka köylerde bulunan mülkleri de bu defterde kaydedilmiştir. Bu köyler günümüzde Kul Himmet Ocağı taliplerinin yaşadığı köylerdir. Buradan yola çıkarak Kul Himmet Ocağı taliplerinin, dedeleriyle mülklerini paylaştığı varsayımında bulunulabilir. Talip köylerinde mülkleri bulunan bu dedelere, bu köyde yaptıkları inanç hizmetlerinin karşılığı olarak bu arazilerin kendilerine devredildiği söylenilebilir.

8 Bu tahrir defterleri Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarih bölümü hocaları tarafından çalışılmıştır.

9 Varzıl, 2007'de Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarih bölümünde Hasan Demirtaş tarafından hazırlanmış olan "12 Numaralı Şer'îye Sicili Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde Vârzıllar adıyla Tokat kazası-Kafirni nahiyesine bağlı bir köy (eski adıyla karye) olarak gözükmektedir.

10 Tokat-Almus-Görümlü beldesinde bulunan Kul Himmet Türbesi'ni içten ve dıştan gösteren fotoğraflara Ekler'de yer verilmiştir.

11 Nüfus defterleri ve temettuat defterindeki Varzıl'la ilgili belgelerin orijinalleri ve transkribe edilip Türkçe'ye çevrilmiş halleri şahsımda mevcuttur. Varzıl'la ilgili nüfus defterlerinde ve temettuat defterinde bulunan belgeler şahsıma ait devam etmekte olan yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacağından, ilgili belgelere bu bildiriye yer verilmeyecektir.

12 Bkz. Başbakanlık Osmanlı arşivinde ML. VRD. TMT. d, 14686 numarayla kayıtlı Varzıllar (Varzıl) köyü temettuat defteri.

Dedelerin yaşadığı yer ile taliplerin köyleri arasındaki mesafenin uzak olmasından dolayı, dedelerin inanç hizmetlerinin daha kolay yürütülebilmesi adına talip köylerine yerleşmeleri Anadolu'nun bazı yerlerinde vuku bulan bir olgudur.¹³

Varzıl'ın nüfus kayıtlarına da ulaşılmıştır. Varzıl'ın 2283, 2585, 2348 ve 2349 numaralı nüfus defterlerinde kaydı bulunmuştur. Bu kayıtların arşiv taraması şahsım tarafından, çevirileri de ilgili uzmanlar tarafından yapılmıştır. Varzıl; 2283¹⁴ numaralı defterde Varzıllı, 2585¹⁵ numaralı defterde Varzıllar, 2348¹⁶ numaralı defterde Varzalar, 2349¹⁷ numaralı defterde de Varzıllar şeklinde çevrilmiştir. Nüfus defterlerinde yer verilen sülaleler günümüzde de Görümlü'de yaşamını sürdürmektedir. Temettuat defterinde olduğu gibi nüfus defterlerinde de başka köylere göndermeler yapılmıştır.

Kul Himmet Ocağı ve Görümlü merkezli olarak yapılan Osmanlı arşiv taraması sonucunda künye bilgilerini verdiğimiz temettuat defteri ve nüfus defterlerindeki kayıtlara ulaşılmıştır. Bu kayıtlar eski adı Varzıl olan Tokat-Almus-Görümlü beldesinde yaşayan nüfusun bugünüyle de ilgilidir. Bugün de bu defterlerden kayıtları çıkan aileler Görümlü'de yaşamaktadır. Şahinoğulları olarak anılan Kul Himmet Ocağı dedeleri mevcut kayıtlarda yer verilen yerleşim birimleri ile irtibatlıdır. Kayıtlarda yer alan yerleşim birimlerinde bugün için de Kul Himmet Ocağı dede ve talipleri yaşamaktadır. Burada; sosyolojik anlamda bir inanç-dede ocağı örneklem olarak kabul edilmiş, bu inanç-dede ocağının merkezi ve etkinlik sahası ile ilgili Osmanlı arşiv kayıtlarının nasıl bulunabileceği ve bulunan kayıtların nasıl anlamlandırılabilceği Kul Himmet Ocağı ve Görümlü beldesi üzerinden örneklendirilmeye çalışılmıştır.

Kaynakça

A. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı arşivinde ML. VRD. TMT. d, 14686 numarayla kayıtlı Varzıllar (Varzıl) köyü temettuat defteri.

Başbakanlık Osmanlı arşivinde Nfs. d. 2283, 2585, 2348 ve 2349 numaralı nüfus defterleri.

13 Bu duruma örnek olarak Güvenç Abdal Ocağı ile ilgili çalışmadan bir tespit sunabiliriz. Aslen Ordu-Gürgentepe'den olan Güvenç Abdal Ocağı dede ailesinden Hıdırşoğulları sülalesinden Molla Hasan Dede, inanç hizmetlerini yapmak için Ordu-Gölköy-Kozören köyü-Büyükkozören mahallesine yerleşmiştir. Molla Hasan Dede, kendi ailesinin teşviki ve Kozören köylülerinin desteği ile bu köye yerleşmiştir. Bu, Alevi topluluğunun inanç hizmetlerinin yürütülmesi için yaptığı bir toplumsal organizasyondur.

14 Bkz. Başbakanlık Osmanlı arşivinde Nfs. d. 2283 numarayla kayıtlı, H. 1246/M. 1830-1831 tarihli nüfus defteri, s. 189.

15 Bkz. Başbakanlık Osmanlı arşivinde Nfs. d. 2585 numarayla kayıtlı, H. 1246/M. 1830-1831 tarihli nüfus defteri, s. 198-199.

16 Bkz. Başbakanlık Osmanlı arşivinde Nfs. d. 2348 numarayla kayıtlı, H.1256/M. 1840-1841 tarihli nüfus defteri, s. 17a-18b.

17 Bkz. Başbakanlık Osmanlı arşivinde Nfs. d. 2349 numarayla kayıtlı, H. 1259/M.1843-1844 tarihli nüfus defteri, s. 13-14.

B. Yazılı Kaynaklar

- DEMİRTAŞ, H. (2007). 12 Numaralı Şer' iye Sicili Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- KÖKEL, C. (2013). Güvenç Abdal Ocaklıları-Tarihi Belgeler Cilt II, 1. Baskı, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, İstanbul.
- KÖKEL, C. (2013). Güvenç Abdal Ocaklıları-Tarihsel Süreç Cilt I, 1. Baskı, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, İstanbul.

EKLER

Tokat-Almus-Görümlü beldesinde bulunan Kul Himmet Türbesi'nin dıştan görünüşü.

Tokat-Almus-Görümlü beldesinde bulunan Kul Himmet Türbesi'nin içten görünüşü

Tokat-Almus-Görümlü beldesinin genel görünüşü